

K a s u t a t u d k i r j a n d u s .

1. Balti Eraõigus, III osa.
  2. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen, Band III,
- Erbrecht, - C. Erdmann.
  3. Die Verordnung über die Reorganisation des Gerichtswesens
und der Bauerbehörden in den baltischen Gouvernements -
A. Gassmann - A. Nolcken, 1889
  4. Tsiviil Kohtupidamise Seadus, 1914.a.
  5. Balti Kuberm. Vallakohtu Seadus, 1914.a.
  6. Üldine Kubermangu Seadus (Vene Seaduste Kogu II köide
1916.a. väljaanne).
  7. Riigi Teatajad - 1918, 1 ; 1919, 4 ; 1920, 55/56 ;
1926, 11 ; 1926, 30.
  8. Kriminaalseadustik - K. Saarmann ja K. Matto 1937.a.
  9. Administratiivmenetluse Seadus, 1936.a.
  10. Ajakiri "Õigus" ja selle lisana antud Riigikohtu otsused.
  11. Tsiviilseadustiku Eelnõu, 1939
  12. Eestkoste ja Hooldamine - P. Kirk, 1938
  13. Pooma õiguse ajalugu - P. Bonfante 1930
  14. Rooma õiguse süsteemi konspekt - koost. prof. E. Ein:i
loengute järelle A. Rammul, 1938
-

S i s u k o r d.

I osa.

SISSEJUHATUS.

§ 1. Hoolduse mõiste ja analüüs.

§ 2. Hoolduse areng.

II osa.

§ 3. Hoolduse raking.

- a) vallakohtud
- b) vaeslastekohtud.

III osa.

§ 4. Pärandi hooldamine.

§ 5. Ajendid hoolduse rakendamiseks

- a) pärandi hoiu vahendid.

§ 6. Päranditombule hooldaja määramine.

- a) hooldaja ülesanded
- b) valve hooldaja tegevuse üle
- c) hooldaja vasutus.
  - 1. tsiviilne.
  - 2. kriminaalne.

d) hooldaja tasu

§ 7. Hoolduse lõpetamine.

§ 8. Valve hoolduskohtute üle.

LÖPPSÕNA.

Pärandi hoolduselevõtt.

I osa.

SISSEJUHATUS.

Ühiskonnas olevatel õigussubjektidel ja nende kogudel on nende eksisteerimiseks ja väga mitmelaadiliste õiguste ja kohustuste täitmisel nii nende eravahekordades kui ka riigi või kogukonnaga vastakuti seades ja sõltuvusvahekorras olles vaja mingisuguseid üldkehtivaid juhtnööre, mille kohaselt käitudes nii ühe kui teise asjaosalise elulised huvid kindlustatud oleksid.

Selliseks ühiskondlikku elu reguleerivaks teguriks on õigusnormistik, erindes teistest sotsiaalsetest normidest oma sundusliku iseloomu tõttu.

Kuna õiguskorda võib vaadelda kui rahva veenete ja töökspidamiste vilja, siis võib tähelepanna, et ta muutub ajas nagu kõik teised ühiselu reguleerivate normide süsteemid. Üldise evolutsiooni printsiip, mis alul oli tarvitav loodusteadustes, on viimasel ajal rakendamist leidnud ka ühiskonnateaduste suhtes. Uurimuste kaudu selgus, et ühiskondlike ülesannete ja funktsioonide muutudes muutub ka õigusinstituutide struktuur. Olgu näitena siinkohal toodud hoolduse ja eestkoste instituudi arengut rooma õiguses. Rooma õiguse lõppstaadiumis - Justinianuse õiguses - mõisteti tutori ja curator'i all isikut, kes oma võimu teostavad hoolealuse isiku ja vara huvides, kusjuures see teostamine on tõeline abiksolek hooldatavale. Vanemas - kviriitlikus ja osalt ka klassikalises õiguses tähistas tutela ja cura päämiselt v o i m u teostamist temale alluvate üle - ja alles teises järjekorras hooldatavate ja eestkostetavate kaitset ja abistamist.

Nagu tähendatud, on ühiskondlikus ja riiklikus elus õigussuhete tekkimiseks, muutumiseks ja lõppemiseks vajalik

kindel normistik, millele mainitud rajaneksid. Tähtsaimaks õigusallikaks on arenenud riigikorras seadus.

Seadus võimaldab igale füüsilisele isikule oma varandusega talitada oma äranägemise järele ja hoolitseda enda isiku eest, kitsendades seda õigust teatud kindlaks määratud juhtudel.

Keegi ei ole õigustatud näit. teovõimelisele isikule juhatama viise, kuidas ta peab oma varandust kasutama.

Mõned füüsilised isikud ja peremeleta jäänud varanduskompleksid ei ole aga võimelised oma tegevust ise juhtima, eriti veel teiste isikutega juriidlistesse vahekordadesse astuma.

Sellised olukorrad nõuavad kõrvalise abi teostamist. Niisama kui teatud seaduse ettenähtud füüsilised isikud, nii ka teatud juriidiliste isikute varandused vajavad valitsemist ja hooldamist vastavate hooldaj^{te} poolt.

Mainitud alustel on ~~meil~~ senini kehtivas Balti Eraõiguses ettenähtud, et kaitset vajajad isikud, samuti ka valitsejata jäänud varandused usaldatakse nende päralt

olevate õiguste ja kohustuste teostamiseks eestkostjate
1)
või hooldajate hoole alla.

§. 1

Hoolduse mõiste ja analüüs.

Hoolduse all mõistame õiguslikku instituuti, mille ülesandeks on kaitset vajavate isikute ja valitsejate jäänud varade õiguste ja kohustuste teostamine seaduses ettenähtud juhtudel seaduslikus korras selleks määratud eestkostjate ja hooldajate kaudu.

Hooldus eeltoodu kohaselt on õiguslik instituut ja kuna viimane põhjeneb seadusele, siis tema teostamine ja temale allumine pole jäetud suvaliseks isikutele ja vara-kompleksidele, millised vajavad hoolekannet. Ei oleks mõeldav, et vanemateta alaealine ise sooritaks tegusid, milliste juriidiliseks kehtivuseks paratamatult on eel-tatav teovõime (näit. kinnisvara ostu-müük), samuti pole mõeldav, et tema ise endale eestkostja nimetaks.

---

1) B.E.Õ. § 267.

ehk näit. pärandivara, kui pärijad teadmata, oleks kindlasti mõni asjasthuvitatud kolmas isik nõus oma isiklike kasude seisukohalt "hooldama", kui see tema suva järele võiks toimuda - seadus aga näeb sel puhul ette päranditombule hooldaja määramise ex officio.

Kaitset vajavate isikute ja valitsejata jäänud varade kategooriaid määritleb üksikasjalikult materiaalseadus (antud juhul B.E.Õ). Ühine tunnus neile on teovõime puudumine, miilise funktsiooni täitmiseks ongi hooldajat vaja. Hoolealusel kui õigussubjektil tekib tsiviilises käibes suhteid. Neid suhteid pole aga tema ise võimeline lahendama, vaid tema eest tegutseb hooldaja. Hooldaja on seega hoolealuse esindaja igasugustes õigussuhetes. Ta on hooldatava teovõime teostaja. Ainult erandjuhtudel evivad hoolealused mõnes küsimuses iseseivat teovõimet.

Nagu materiaalseadustiku norme jälgides tähele võib panna, ei moodusta hoolekanne ja eestkoste ainukest esinduse liiki. On olemas ka leppeline esindus. Kuid

hooldus erineb sellest tunduvalt. Leppeline esindaja teotseb ikka ainult sellel alal ja selles ulatuses, mis talle volitusleppega usaldatud. Hooldaja teostab hooldusaluse teovõimet igal alal, kui tema määramisaktis pole see korraldatud teisiti.

Seaduses ettenähtud korras määratud hooldajate all tuleb mõista neid hooldajaid, kes on määratud ametisse kompetentse kohtu poolt.

Eestkoste ja hooldamise korraldamine on riiklik ülesanne ja on usaldatud vaeslastekohtu¹⁾ hoolde.

Vaeslastekohtute kaudu teostatava eestkoste ja hooldamise liigid on :

1. eestkoste alaealiste üle.
2. hooldamine vaimuhaigete üle.
3. kohtulikult pillajaks tunnustat. üle.
4. mitteabielluliste naiste üle.
5. äraolijate kui ka teadm. kadunud isikute vaba üle
6. järelejäänud päranduste üle.²⁾

---

1) VKS II raamat §§ 242, 274 ja Üld.kub sead. VSK II.k. §1181

2) B.E.Õ. § 268

§ 2.

Hoolduse areng.

Hoolduse mõistet määritletud, tuleks järgnevat vaadelda hoolduse- ja sellega suuresti ühtelangeva - eestkostu instituudi kujunemist ajaloolisel taustal.

Kuna meil senini kehtiv B.E.õ.õiguse suuremalt osalt tugineb rooma õigusele, siis on tarvilik vastavaid õigus- instituute, nende tekkimist ja arengut üldjoontes tarvi- lik jälgida rooma õiguses kviriitlikust õigusest kuni Justinianuse õiguseni.

Peab mainima, et hooldusele ja eestkostele (cura ja tutela) rooma õiguse algelises perioodis on omistatavad peamiselt temale alluvate kohta teostatavad võimu funktsioonid, millega muidugi kaasuvad laiaulatuslikud õigused, mis antud tutorile ja curatorile hooldatava isiku elu ja vara üle.

Kviriitlikus õiguses moodustas rooma familia oma struktuuris ja funktsioonis poliitilis-religioosse organisatsiooni. Vastavalt sellele olid paterfamiliase võimu

piirid väga laiad - ius vitae et necis - pere liikmete üle. Kuna rooma pärimisõigus rajanes universaalsuktsessioonile ja primitiivse rooma päranduse ülesanne ei seisnud selles, et vaid varandust üle kanda, küll aga selles, et üle kanda võimu mitmekesisest kompleksi, mis moodustab suveräänsuse pere kui poliitilise organismi üle. Päriljale rooma testamendi järgi on antud aga ka tutori või curator'i funktsioonid. Vaadeldes nüüd tutelat ja curat vanemas ja osalt ka klassikalises õiguses, näeme, et seal leidub sättet teid, mis ei sobi hooldamisega, vaid tuletavad midagi muud meel^{te}. Mida kaugemal minna ajäoos, seda vähem omab cura-tutela abistamis-toetamis iseloomu - küll aga evib see õigusinstituut egoistlikke jooni. Kviriitlikus ja 1) kl. õiguses on tutela tihedalt seotud pärandusõigusega. Tutor oli vanasti pärija ümberpöörduvalt, kes pidi jätkama pere juhtimist ja valitsema alaealiste varandusi. See oli mõeldav gentiilitilise korra juures, mil lai perekond võis tõusta kuni gensi suuruseni. Kui gens hakkas lagunema, siis omandas pärandus varandusliku iseloomu, ning tutor eraldus pärijast. Kujuneb kaks iseseisvat instituuti

---

1) P. Bonfante, Roomaõiguse ajalugu, lhk. 146 jj. ka

Klassikalises õiguses tutori ja curator'i võimu märkimiseks on kasutatavad samad terminid kui paterfamilia segi puhul - nii on tutori võim naiste üle manus. Oleks tutor algusest peale olnud väetite abistaja, siis poleks temal vaja selleks sellisel määral võimu ja õigust. Tutor olles varemalt sama, mis pater familias või heres, on alles ajajooksul muutunud selliseks nagu tänapäeval.

Nagu mainitud, et ka cura on instituut, mille esmakordset ilmumist võime tähele panna 12 tahvli seadustes. Siin oli ta määratud hullude ja pillajate üle. Sellise instituudi areng jätkub edaspidi. Ta haarab endasse ka teisi vahakordi väljaspool perekondlikke suhteid, mis on puhtakujuliselt varanduslikud.

Hilisemas õiguses mäeldakse cura all palju eri instituute, kus on tegemist võõra isiku vara valitsemisega, kellelt on võetud valitsemisõigus.

Justinianuse õiguses pole cura ja tutela institutidel enam põhimõtelikke erinevusi.¹⁾

Niipalju üldiselt cura ja tutela arengu kohta.

---

1) P. Bonfante, op. cit., lhk. 468, 469

Kuna pärandithoolduse kohta hilisemas rooma õiguses ja selle eeskujul ka B.E.Õ. on rakendatud suurel hulgal sätteid, mis eestkostega ühte langevad, siis peatugem lühidalt eestkoste instituudi juures rooma õiguses.

Kui kviriitlikus õiguses eestkoste kandis endas põhimiselt võimuteostamise elemente alaealise üle, siis juba kl.õiguses ja eriti Justinanuse õiguses - võimu ja õiguse asemele astub kohustuse moment, veel enam - ta muutub koguni avalikuks koormuseks (onus publicum). Riigi seadusandlus hakkas vahele astuma senisesse piiramata tegevuspiirkonda. Nimetatud perioodis võib tutelaks nimetada kohustust valitseda impuberi (alaealise) vara ja täiendada tema tahet tutori juurdeastumisega õiguslikele tehinguile. Severuste ajal tutoril pole enam lubatud magistraadi sellekohase loata alaealise vara müüa (varem võis), pantida, võlgu teha ja tasuda. Kuna tutori administratio (valitsemine) on kitsendatud, nihkub esiplaanile esindusliku külje suurenemine.

Oma tekkelt on tutelad kolmesugune: 1) tutela testamentaria, 2) tutela legitima ja 3) tutela dativa.

Vanemas r.õiguses oli tutori kohustuste vastuvõtt vabatahtlik, mis järk-järgult enam kohustuslikku iseloomu hakkas kandma - Justinianuse õiguses kandis tutela vastuvõtt juba täiesti kohustuslikku iseloomu. Kõll oli aga loetletud rida põhjusi, mis keelasid tutori kohustusi kanda, olgu kas ea, seisuse või kehavae pärast - samuti rida põhjusi, mis vabestasid isikut, kui ta seda soovis, tutori ameti vastuvõtmisest. Tutela loomulikuks lõpuks oli alaealise täisealiseks saamine, kui peale selle on märgitud veel teisi põhjusi, mida siinkohal üksikult loetlema ei haka. Oli tutor määratud tingimusi mõneks toiminguks alaealise nimel - siis vabanes ta oma kohustustest selle saabumisel.

Tutor on kohustatud aruandeid esitama oma tegevuse kohta ja vastutav lohaka asjajamise ja kuritarviduse korral. Tutori kõlblikuse eest vastutavad ka teda määravad munitsipaalmagistraadid.

Hooldaja ja hooldatava, samuti eestkostja ja eestkostetava vahelkordi ja vastastikuseid nõudmisi reguleerisid rida hagnosisid. Näit actio tutelae, actio negotiorum gestorum

Analoogiliselt füüsilistele isikutele vajavad ka juriidilised isikud oma õiguste ja kohustuste teostamisel hooldaja abi - veel enamgi - nad ei saa üldse niisugustesse tehingutesse laskuda, ^{kus} mis füüsilise isiku tegutsemist vaja, ilma hooldajata.

Tekib küsimus, kas päranditomp moodustab endast ka juriidilise isiku?

Vaadeldes rooma õiguses päranditombu seisundit, võib tähele panna, et pärandijätja surmast kuni pärandi vastuvõtmiseni pärijate poolt on nimetatud vara subjekti~~ks~~, tekib tühik (viimane aga puudub, kui pärandijätjal on heredes sui või necessari). Nii siis näeme, et vana subjekt on surnud, uus pole aga vara suhtes veel oma õigustesse astunud. Sellist subjektita varandust roomlased nimetasid hereditas iacens (lamav pärandus).

Õigustel puudub siin küll nende kandja, aga sellele vaatamata ei kustu need ja pärandivara objekte ei saa okkupeerida, vaid hereditas iacens reserveeritakse pärija jaoks. Rooma õiguses on hereditas iacensi juriidilise konstruktsiooni kohta juristide poolt palju vaidlusi olnud.

Mõned juristid arvasid, et hereditas iacens esindab

surnud pärandijätijat, teised arvasid aga, et pärija isikut. Üks hilisemaid juriste püstitas pärandusvarast omaette juriidilise isiku.

Hereditas iacens võib suureneda ja väheneda jur. toimingute või orjade tegevuse läbi, sest kõik, mis orjad omandavad, kuulub automaatselt hereditas iacensile - nagu peremehelegi. Tulevase pärija suhtes hereditas iacens teotseb negotiorum gestorina. Kui pärandus vastu võetakse omab see vastuvõtt retrok^Katiivse mõju: pärija võtab pärandi vastu kõigi muutustega, mis aset leidnud päranduse avanemisest saadik.

Vahepeälsel perioodil tegutseb päranditombu esindajana curator -niisugustes toimingutes, mis füüsilise isiku juurdeastumist vajavad, nagu näit. lepingute sõlmimine, teise antud päranditombule langeva pärandi vastuvõtmine, esin-¹⁾dus kohtus nõudjana ja kostjana jne.

Üldiselt on päranditombu hooldamise kohta rooma õiguses lõpp-perioodis maksivad samad reeglid, mis kohal-

---

1) L.1. §§ 1.2. L.6 §§ 1.3 D quod cuiuscumque universi-
tatis nomine agatur (III,4).

datavad nii alaealiste kui ka hullude ja pillajate eest-
koste ja hooldusele. On püstitatud nõuded nõuded hooldaja
isiku kõlvulikuse suhtes, ettenähtud tema võimupiirid, tema
määramise kord, tema vastutus jne.¹⁾

Võiks mainida, et rooma õiguses esineva päranditombu
-hereditas iacensi konstr^yksiooni - on vastu võetud
Balti Eraõigusesse - ja seda täielikumal kujul kui ühtegi
teise Euroopa õigussüsteemi.

Alljärgnevalt tulekski käsitlusele kehtivas eraõigu-
ses s.o. B.E.õ ja Tsiv.kohtup.sead. esinevad päranditombu
ja selle hooldusega seoses olevad küsimused.

---

1) L.23 § D. de hered.inst.(XXVIII,5) L.l.§ 4.in f.

D. de muner et honor(L,4) L.l.D. de curator bonis
dando(XLII),L.8 § 1.C de bonis quae liberis(VI,61).

II . osa.

§ 3.

Hoolduse raking.

Nagu eelmise paragrahvis toodud lühikesest kokkuvõttest nähtub, arenes hooldamis-eestkostmis instituut puht perekondlikest vahakordadest ja muutus aegamööda riiklikuks munus publicumiks. (Pooma õiguse lõppstaadiumis vajasid kõik eestkostu ja hooldamise liigid magistradi kinnitamist). Riik astub perekonna asemele järelvalve asjus eestkostjate ja hooldajate suhtes, missuguse funktsiooni teostamiseks ongi asutatud hoolduskohtud, kes seda järelvalvet riiklikult seisukohalt teostavad.

Eestkoste ja hoolekande asjad alluvad meil valla ja linna vaeslastekohtutele - 1939.a. uue Tsiviilseadustiku eelnõu kohaselt ühtlustatult - hoolduskohtuteks nimet.

Enne kui vaadelda hoolduskohtute struktuuri ja ülesandeid - peaksime lühidalt käsitlema hoolduskohtute ajaloo hilisemat osa Eestis.

Kuna vallakohtute arv meil kõige suurem on -
algagem neist.

a. Vallakohtud.

Vallakohtuseadus, mille järele praegu vallakohtus hoiukorra asju aetakse, kehtestati Balti kubermangudes Vene keisri poolt 9. juulil 1889. a. kinnitatud Balti kubermangude kohtuasutuste uuendamise määrusega.

Sellega seati kõigi Balti kubermangudes vallakohtud ühtlasele alusele. Vallakohtute suhtes asutati apellatsioonistantsina ülem-talurahva kohtud, kuna distsipliin¹⁾ naar järeelvalve kuulus rahukogule.

Vallakohtu võimupiirkonda arvati vallakogukond koos mõisa territooriumiga ja vallakohtu kaugus kõige eemal²⁾ olevatest asulatest ei tohtinud ületada 12 versta.

Vallakohtute komplekteerimise kohta on maksvad järgmised nõuded : vallakohtunikkude valimiseⁱ toimus valla täiskogu poolt salajasel hääletamisel vallaliikmete hulgast, kes olid 25. a. vanad ja kohalikus keeles lugeda ja kirjutada oskasid³⁾

---

1) VKS § 43 ; 2) VKS §§ 1-2 ; VKS § 8.

Esimeheks võis olla vaid renditud või ostetud talu pidaja. Vallakohtunikud kinnitati ametisse rahukogu (praegu ringkonnakohtu) poolt ja neid võis ainult kriminaalkohtu
1) otsuse põhjal ametist tagandada.

Vallakohus oli kollegiaalne kohus - istungitest pidi osa võtma vähemalt kolm kohtunikku - eesistuja kaasa
2) arvatud. Vallakohtule allusid nii tsiviil- kui krimi-
naalasjad, kuid ainult talupojaseisusest kodanikkude omad
3)

1889a. valla kohtupidamise seadus oli nii tsiviil- kui kriminaalosas kooskõlastatud Vene kohtupidamise seadusega.

Kuha meid huvitab vaid vallakohtu kui hoolduskohtu korraldus, siis jätame siinkohal vaatlemata vallakohtule alluvad teised tsiviil- ja kriminaalasjad.

Vallakohtule alluvad kõik talupoegade pärandusasjad
4) samuti hoolekande asjad.

Vallakohtute tegevusse tõi suuri muudatusi Eesti Ajutise Valitsuse määrus 1918.a. ajutiste kohtute sisse-
5) seadmisega.

---

1) VKS. §§ 13 ja 62 ; 2) VKS. § 30; 3) VKS. §§ 8, 10
4) VKS. § 206 ja § 242; 5) RT 1918, 1

Selle määrusega kaotati vallakohtud ja ülemtalurahva kohtud. Nende võimkonda käinud tsiviil-jakriminaalasjade ~~lahendamise~~ anti üle asjaomastele kohtutele üldiste määruste põhjal. Kuna aga hoolekande ja eestkostesajade jaoks ühtegi üldist hoolekande asutist ei olnud, kellele kui asjaomasele asutisele oleksid võinud vallakohtute hoolekandeesjad üle minna, sellest tingitult ajutiste kohtuasutiste sisseseadmise seaduse elluviimiseks antud kohtuministri ringkirjaga 20. jaan. 1919. a. jäeti vallakohtud tegelema kui vaeslastekohtud.

Selle ringkirja põhjal tegutseb praegugi vallaskohus vaeslastekohtuna, kasutades asjade ajamiseks VKS §§ 206-219 ja §§ 242-275 - see on pärandi hoius, hooldamises ja eestkostes ettenähtud sätteid.

Ajutist muutust hoolduskohtute struktuuri tõi Vabariigi Valitsuse poolt 10. aprillil 1920. a. vastu võetud hoolekandekohtute muutmise seadus. Selle järgi asutati kõigis maakonna linnades ja peale nende veel Narvas

---

1) RT 1919, 4 II

2) RT 1920, 55/56, 140

erilised hoolekandekohtud, missugustele senised valla ja linnavaeslastekohtud pidid üle andma hoolekande-asjad, mille väärtus 100.000 marka. Rahukogu otsusel võis aga tarbekorral üle anda ka teisi asju, eriti kui nad keerulisteks tunnistati. Mõisnikkude hoolekandekohtud kaotati - nende toimetused saadeti rahukogude kaudu edasi alluvuse kohaselt - valla- või hoolekandekohtutele.

Nimetatud hoolduskohtute reform aga ei lihtsustanud hooldusasjade ajamist, vaid vastuoksa - tegi selle keerulisemaks, kuna endise korra juures hoolduskohtud oma läheduse tõttu asjaosalistele palju hõlpsamini olid kättesaadaval ja asjaajamine seega vähem aja- ja rahakulu nõudev. Ühtlasi ei teinud hoolekandeaasja väiksem rahaline väärtus sugugi, et antud juhul niisuguste väiksemate varanduste hoid vähem keerulisem oleks olnud, kuna ju ka viimased väga keeruliste nõudmistega-kohustustega võisid koormatud olla.

Kõike seda arvesse võttes likvideeriti hoolekandekohtud seadusega 25.märtsist 1926.a.¹⁾

---

1) RT 1926, 30, 33

Nende toimetused allutati uuesti alluvusele vastavalt kas linna-või valla vaeslastekohtutele.

Samal aastal võeti Riigikogu poolt vastu Etserimaal ja Narvatagusel maa-alal valla vaeslastekohtute asutamise¹⁾ seadus.

Seda lühikest neljaparagrahvilist seadust tuleb pidada täienduseks kohtuministri ringkirjale 20. jaanuar. 1919. a. valla vaeslastekohtute teotsemise asjas, sest tehes viiteid vastavatele vallakohtu seaduse paragrahvidele, ta määrab kohtukorralduse, selle koosseisu ja edasikaebe korra.

Antud seaduse esimese paragrahvis on öeldud, et VKS I raamatu §§ 1-8; 10 ; 12-23 ; 25-26 ; 43-47 ja 53-63 pandakse maksma Petserimaal ja Narvatagusel maa-alal, millest tuleb järeldada, et need paragrahvid mujal Eesti territooriumil juba kehtisid.

Sama seadus määrab kindlaks ka edasikaebe korra, mis kohtuministri ringkirjaga lahtiseks oli jäänud. Nimelt on edasikaebe instantsina vallakohtutele ette nähtud kohalik ringkonnakohus teise astmena. Kassatsiooni

---

1) RT 1926, 11, 9

instantsiks viimase otsuse peale on Riigikohtu tsiviil. osakond.

See oleks üldjoontes vallakohtute areng kuni tänapäevani.

Erinev vallakohtute struktuurist mõningas osas on linna vaeslastekohtute korraldus.

b. Linna vaeslastekohtud.

Nagu vallakohtud - reformiti linna vaeslastekohtudki 9.juuli 1889.a. seadlusega ¹⁾ ja nende kompetentsi kuuluvad eestkoste- ja hooldamise korraldamine linnaelanikkonnas.²⁾

Vaeslastekohtud käitavad nimetatud seadusest §§ 1182-1186; §§ 1160-1170; 1192-1198. § 1181 on 31.jaan.1936.a. riigivanema dekreedina antud seadusega muudetud, nimelt linna vaeslastekohtute koosseisu seadusega.²⁾ Selle kohasel
...eestkostu- ja hooldamisasju linnas toimetab linna vaeslastekohus, kes koosneb esimehest ning linnavolikogu

---

1) VSK II köide VII osa ptk.3 ja 4.

2) RT, 1936, 11, 71

poolt määratavast arvust liikmeist. Linna vaeslastekohtu esimehe ja liikmed valib linnavolikogu neljaks aastaks. Vaeslaste kohtu esimees peab vastama jaoskonnakohtunikude kohta vastavsis seadusis ettenähtud nõudele. Erandeid võib lubada Siseminister tähentatud nõudeile vastavate kandidaatide puudumisel.

Linnapea amet on ühitav vaeslastekohtu esimehe ametiga. Vaeslastekohtu esimees ja liikmed kuuluvad Siseministri kinnitamisele . . .

Edasi järgnevad sätted, mis määritlevad kohtukoosseisu komplekteerimist, kui Siseminister ei kinnita koosseisu või mõnda kohtuliiget.

§ 1182 loetleb linna vaeslastekohtu ülesandeid.

§ 1183 määrab linna vaeslastekohtu piirkonna. § 1194 näeb ette, et linna vaeslastekohtu õigused ja kohustused nende võimkonda kuuluvates asjades otsustatakse kohalikkude maksvate tsiviilseaduste põhjal nende muudatustega, mis mõisnikkude vaeslastekohtute jaoks antud.

§ 1160-1170 käsitab kaebuste korda.

See seadusosa anti nii mõisnikkude kui linnade vaeslastekohtute sisseseadmiseks. Seadusega 10. apr. 1920

kaotati meil mõisnikkude vaeslastekohtud nagu juba eel-
pool märgitud. Kuna aga ülalmainit. seadusparagrahvid
käsitavad mõlemaid - nii linna kui mõisnike vaeslaste-
kohtuid - siis on see osa väga katkendiline.

Rohkem linna vaeslastekohtute korralduse kohta üldse
pole mainitud. Täiesti puuduvad protsessi normid. Asjade
arutamisel tarvitatakse analoogiat võrreldes Tsiviilkohtu-
pidamise korraga ja vallakohtu seadusega.

Puudub kodukord, mis ette näeks sisemise asjaajamise
korra.

Teatud määral on viimasel ajal vaeslastekohtu asja-
ajamist kergendatud 30. dets. 1935.a. riigivanema dekree-
dina antud Administratiivmenetluse seadus, mis oma¹⁾
§ 1 põhjal lausub: Käesoleva seaduse eeskirju kohaldatakse
kõigile asjadele, mis kuuluvad riigi- või omavalitsusasus-
tiste võimkonda, kuivõrd erieeskirjadega ei ole korralda-
tud teisiti.

Vaadeldes nüüd vallakohtu ja linna vaeslastekohtu
kompetentsi, näeme, et need täpselt ühte ei lange,

---

1) RT 1936, 4, 25

ehkki mõlemate ülesandeks on eeskoste ja hooldamise teostamine¹⁾. Nii näiteks korralduste tegemine päranduse hoiule võtmise ja hooldaja määramise kohta²⁾ - linnas aga langeb see jaoskonnakohtunikule³⁾. Hoiule võetava vara üleskirjutamine on maal vallakohtu ülesanne⁴⁾ - linnas teostab seda funktsiooni jaoskonnakohtunik kohtupristavi kaudu⁵⁾.

Materjaalnormistikust vallakohtud kasutavad esmajärjekorras VKS eeskirju javaid lünkade puhul B.E.Õ.

Linna vaeslastekohus rakendab aga just B.E.Õ. eeskirju⁶⁾.

Ka protsessi osas vallakohus rakendab VKS normaalinna vaeslastekohtul, nagu eelpool märgitud - puuduvad täpsemad normid oma asjaajamise korra kohta.

Edasikäbe instantsina vallakohtule on ringkonnakohus⁷⁾ - teise astme instantsina - linna vaeslastekoh-

1) Üldkuberm. sead. §§ 1181 ja 1186

VKS §§ 242 ja 247 ; 2) VKS §§ 206-209 ; 3) TKS

§§ 1971, 1973 ja 2009 ; 4) VKS §§ 210-215 ;

5) TKS § 1976 jj. 6) Üldkuberm. sead. § 1194

7) RT 1926, 11, 9

1)
tule - aga esimese astme kohtuna .

Ka vallakohtu koosseisu ametisse kinnitamise
kord on erinev linna vaeslastekohtu liikmete omast.
Esimese koosseisu kinnitab ametisse ringkonnakohus ²⁾ -
linna vaeslastekohtu koosseisu aga Siseminister. ³⁾

---

1) Üldkuberm. sead. §§ 1186, 1160 jj.

2) VKS §§ 8 ja 13.

3) RT, 1956, 11, 71

III osa.

§ 4.

Pärandi hooldamine.

Kui isiku surmaga temale kuuluvad varad ipso iure oma senisest kohast ja senises koosseisus kaaksidžiis ei oleks kunagi tarvidust edaspidise varanduse hoolduse järele. Kuna aga eriti füüsilised objektid muutumatult oma kohal püsivad ja uut valdajat ja kasutajat vajavad, kuna surnud isikul rida selliseid õigus-kohustusvahekordi võib olla, millised samuti isiku surmaga ei kao - siis on paratamatult vajalik õiguslikke sätteid, mis kindlaks määraksid pärandi õigusliku iseloomu, ajendid selle hool-¹⁾duse rakendamiseks ja ka pärandi ülemineku pärijaile.

Nagu eelpool mainitud, põhjeneb meil veel senini kehtiv B.E.õ. suures osas rooma õigusel. Viimases on püstitatud hereditas iacensⁿi kui juriidilise isiku konestruktsioon. Huvitaval kombel on hereditas iacensⁿi konstr. päranditombuna vastuvõetud sellisena ka B.E.õ., olles

---

1) C. Erdmann. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen

seega teiste Euroopa eraõiguslike süsteemide seas ainu-
kene, kes nii täpselt rooma õigust siinkohal on jäljendanud.

Pärandi mõistet defineerib B.E.Õ. järgnevalt:

-Pärand on kõigi nende vallas-ning kinnisvarade, samuti
ka kõigi üleminevate õiguste ja kohustuste ühine kogu, mis
surnu või seaduslikult surnuks tunnistatu - keda selles
seisukorras pärandijätjaks nimetatakse - päralt olid tema
loomuliku surma või seaduslikult eeldatava surma ajal.¹⁾

Pärandile juriidilise isiku positsiooni omistab
B.E.Õ. järgnevalt:

Pärandile kui niisugusele omistatakse juuriidilise
isiku õigused, nii et ta õigusi omandada ja õigustehin-
guid sooritada saab.²⁾

Uued Tsiviilseadustiku Eelnõu märgib:

Pärand on isiku kogu vara tema tõeliku või seadus-
likult eeldatava surma ajal, kõigi õigustega ja kohus-
tega, mis ei kustu isiku surmaga.

Pärand loetakse juriidiliseks isikuks, kuni ta
läheb üle pärijalle.³⁾

---

1) B.E.Õ. § 1691 ; 2) B.E.Õ. § 1692

3) Tsiviilseadustiku Eelnõu § 567

Pärimise eelduseks on:

1. päranditombu avanemine.
2. pärimiskõlblikke pärijate olemasolu.
3. pärijate üleskutse.
4. pärijate pärimisõigustesse astumine.

Pärand avaneb:

1. pärandaja loomuliku surmaga.
2. kohtu poolt isiku surnuks tunnustamisega.
3. kohtu otsuse läbi varanduslikkude õiguste kaotamisega.
4. Isiku astumisega munga seisusse¹⁾ (meil seisuste kaotamisega ei oma kehtivust).

Millistel motiividel pärand ka ei avaneks, vajab tõeline pärandi vastuvõtt asjaosaliste pärijate tahtevaldust seaduses ettenähtud korras. Ainult pärijate üleskutsest ei jatku, et isik oleks õigustatud või kohustatud pärandit vastu võtma. Ülalmainitud seisukohal²⁾ asub antud küsimuses B.E.Õ. Olgu märgitud, et rooma õigus

---

1) B.E.Õ. § 2581

2) B.E.Õ. §§ 2621 ja 2622.

n.n. sui ja necessarii heredes'tel ei olnud tarvis mingit tahteavaldust pärimisõigusse astumiseks, vaid see toimus ipso iure delatsiooni põhjal. Sama võib mainida ka Saksa Eraõiguse kohta.¹⁾

Kuna aga pärijaks kinnitamine ja ka pärijate üleskutse ajaliselts kunagi pärandijätja surmaga kokku ei lange, on aratamatu, et pärandimass vahepääl jääb peremeheta - sellises olukorras oleva pärandimassi puhul - nagu öeldud - on B.E.õ. konstrueerinud päranditombust juriidilise-isiku õigustega varustatud instituudi.²⁾

Oma õiguslikult seisundilt erineb päranditomp juriidilise isikuna teistest sellenimelistest esindaja puudumise poolest, kes tema õigusi ja, kohustusi teostaks, kuid seda senini, kuni pole päranditombule hooldajat määratud. Momen-dist, mil aga hooldaja on määratud, võib päranditomp hooldaja isiku kaudu kõigi juriidilistele isikutele ettenähtud õigustoiminguisse astuda. Näit. ostu-müügi lepinguid sõlmida, kohtus poolena esineda, pärandit vastuvõtta jne.³⁾⁴⁾

---

1) C.Erdmann, Erbrecht, op .cit., lhk.19 ; 2) B.E.õ. §§ 1691 ja 713 ; 3) B.E.õ. § 2918 ; 4) B.E.õ. 2624

Peab mainima, et alati ei tarvitse päranditomp hooldaja kaudu tehinguid sooritada, vaid funktsioone, milleks füüsilist isikut vaja on, võib ka testamenditäitja ja mõnel juhul ka tulevane pärija täita.¹⁾

Olles selgusele jõudnud päranditombu mõistes ja juriidilises iseloomus, võime siirduda pärandihooldamise käsitlusele.

Hoolduse üldmõistest lähtudes võiks pärandi hooldamise all mõista õiguslikku instituuti, mille ülesandeks on pärandijätja surma puhul tema valitsejata jäänud varade õiguste ja kohustuste teostamine seaduses ettenähtud juhtudel seaduslikus korras selleks määratud hooldaja kaudu.

§ 5.

Ajendid hoolduse rakendamiseks.

Kuna roomaõigus kohtulikku pärandi hoiule võttu ex officio ei tundnud ja asjast huvitatule hooleks jättis pärandi hoiu asjas oma huvide eest hoolt kanda ja vahetult

---

1) B.E.Õ. § 2631

kohtu poole pöörduda, on B.E.Õ. tunnustamist leidnud kohtu algatus teatud juhtudel ex officio parandi hoiule võtuks samme astuda ja seda parandijätja surma kohta ametliku teade saabumise momendist alates.

Kuidas aga kohus hangib ametliku teade parandijätja ja surma kohta? Ei ole mõeldav, et kohus selleks ise andmeid läheb hankima. Järjekult kuulub andmete esitamine ikkagi parandustombust huvitatud isikute ülesannete hulka - olgu need siis pärijad, legataarid või võlausaldajad, kes kompetentset kohut parandi hoiule võttu paluvad korraldada ja nende kaudu siis kohus saabki andmed tingimuste kohta, mis kohtu ametlikku seisukohavõttu ette näevad.¹⁾

Kompetentne kohus (meil linnades jaoskonnakohtunik ja maal vallakohus) rakendab ex officio parandi hoiule võtmist järgnevail juhtudel :

1. kui pärijad ehk mõni nendest teada ei ole.

2. kuigi nad teada on, aga kõik mitte kohal ei

viibi ja nendel puudub kohapeal seaduslik volinik

---

1) C. Erdmann, op. cit. lhk. 405.

3. kuigi pärijad kohal ja teada on, aga nad ei soovi ehk ei või pärandust vastu võtta.
4. kui pärijate hulgas on üks alaealine või hooldusalane, kes oma õigusi isiklikult kaitsta ei suuda ja kelle puudub eestkostja või hooldaja.
5. kui kindlasti teada on, et pärandusel lasuvad võlad ületavad varanduse väärtuse ja võlauskujate huvisid hädaoht ähvardab või päranduse allesolemise eest julge ei saa olla.¹⁾

Alalhoiu abinõusid ei tule rakendada, kui pärijad teada, kohal on ja täisealised, juhul, kui need pärijad või üks neist ise ei palu pärandust hooldamisele võtta.²⁾

Milline on siis kohtuinstants, kes pärandi hoiule võtuks määruse teeb ?

B.E.Õ. järele : Kompetentne kohus ametlikult teada saades kellegi surmast, peab järele jäänud pärandivara alalhoiuks abinõusid tarvidusele võtma (nii palju, kuisee §§ 2588 ja 2589 nõutud), esialgselt varanduse järelvalvet korraldamise kui ka vara pitseerimise näol.³⁾

---

1) B.E.Õ. § 2589 ; 2) B.E.Õ. 2588 ; 3) B.E.Õ. § 2587-

Tsiv.kohtup.seaduse kohaselt, aluseks võttes B.E.Õ. näidatud juhud §§ 2587-2589 võetakse pärandusvara alalhoidu abinõud tarvidusele selle jaoskonnakohtuniku poolt, kelle jaoskonnas oli pärandijätja viimane elukoht.¹⁾

Surnud isikust mahajäänud varanduse hoiule võtmist võivad paluda 1) pärijad 2) testamenditajaja ehk päranduse hooldaja 3) surnud ametniku ülemus, kuid ainult riigi või omavlitsuse rahade ja paberite suhtes, mis pärandusvaras leiduvad 4) võlausaldajad nõuete suhtes, milliste väljamõistmise või kindlustamise kohta kohtuotsus olemas. - sel juhul kuulub hoidmisele ainult osa pärandivara, mis küllaldane tähendatud nõuete katteks.²⁾

Juhtudel, mis B.E.Õ. § 2589 ette nähtud, algatab jaoskonnakohtunik varanduse hoiule võtmist ilma kellegi poolt palveta (TKS § 1972), isikute teadaandel, kes elasid surnuga ühes majas või olid tema teenijad või kodused, samuti politsei teatel ja prokuratuuri esitajate nõudel, või oma enese äranägemisel, kui temal kindlad teated on pärandijätja surmast.³⁾

---

1) TKS § 1971 ; 2) TKS § 1972 ; 3) TKS § 1973

Maal (vrđ.linnas) teeb päranditombu hoiule võtuks määruse vallakohus rakendad s selleks VKS ettenähtud sätteid.¹⁾

a. Pärandi hoiu vahendid.

Pärandi alalhoiu vahenditeks on : 1) päranduse pitseerimine 2) üleskirjutamine ja hindamine 3) tema hoiule andmine.²⁾

B.E.Õ. § 2587 ja TKS § 1974 näitavad pärandipitseerimist kui eri-abinõud pärandi kaitsemiseks ebasoovitavate isikute vahelesegamise vastu. Kuna aga pärandi pitseerimist teravalt tuleb eraldada inventuurist, mis õieti koosneb üksikasjaliku vara nimekirja koostamisest, siis poleks soovitav enne vara nimekirja koostamist pitseerimist ette võtta, kuna vastasel korral pole võimalik vara koosseisust ülevaadet saada ilma pitseri murdmata - milline protsedun nõuab asjata aja ja rahakulu (kohtupristavitasu). Sellepärast peaks pärandivara pitseerimist ette võetama ainult pärijate ja asjasthuvitatud isikute palvel või, kui kohtunik ise seda oma äranägemisel teeb, ka siis

---

1) VKS, § 206 ; 2) TKS § 1974

kui võimata on lähemal ajal püüdnud nimestikkku kokku seadmisele asuda - et vältida pitseerimise läbi varaobjektide kadumise võimalust.

Seega paljudel juhtudel oleks võimalik ka pitseerimist asendada otse pärandivarale inventuuri tegemisega.

muuseas vallakohtu seadus ei nõuagi otsekoheselt pärandivara pitseerimist nagu seda TKS §1974 ettenäeb, kuigi erilistel juhtudel see lubatud on. Nimetatud erinevus on arvatavasti tingitud vastava seaduse koostamisel levinud arvamisest, et talupoja seisusel pole nii suurt ega väärtuslikku vara, mille hoid vajaks pitseerimise teostamist.1)

Päranditombu vara pitseerimist ei võeta ette kui isa või ema surma korral alaealistel vanavanemad¹ kohal on vähemalt ei saa sel juhul alaead²isus põhjuseks olle varanduse pitseerimiseks.

Pitseerimist toimetatakse jaoskonnakohtuniku korraldusel (maal vallakohtu) sama jaoskonna kohtupristavi

---

1) C.Erdmann, op.cit.lhk.406 ja Gassmann-Nolcken I Rhk. 146, 147 ja II lhk.83, 84, ka VKS § 211.

2) B.E.Ö. § 2589, märke.

poolt vähemalt kahe tunnistaja juuresolekul, külgepannes asjade hoiukohtadele või asjadele enestele ametpitserid, kusjuures pitseerimise juures võivad olla TKS 1972 nimetatud isikud.

Asudes pitseerimisele, võtab kohtupristav surnu korteris elutsevailt isikuilt allkirja, et nad pärandivaras midagi ei varja, kusjuures valetunnistuse andjad langevad karistuse alla kriminaalkorras.

Pitseerimise alla ei käi asjad, mis igapäevases tarvitamiseks vaja on isikutel, kes maha jäid surnu majapidamisse, samuti ka põllumajanduses vajalised riistad, samuti asjad, mida nende loomu poolest ei või pitseerida. Nende asjade kohta koostatakse nimestik.

Pitseerimisel leitud testament ja ka kinnipitseeritud pakid antakse avamiseks jaoskonnakohtunikule edasi, samuti väärtasjad ja raha.

Juhul, kui surnud isiku vara hulgas leidub kolmandate isikute varaobjekte, pitseeritakse ka need, kuid tehtakse pristavi päevikusse selle kohta märkus. Nimelt on kohtu-

pristav kohustatud üles tähendama kõik oma pitseerimisel tehtud toimingud erilisse selleks ette nahtud päevikusse. Sinna päevikusse kirjutavad alla kõik juuresolijad.

Pitseerimise lõpul esitatakse päevik jaoskonnakohtunikule, kelle korraldusel pitseerimine toimus.

Pitserite aravõtmine toimub sama jaoskonnakohtuniku korraldusel pristavi kaudu. Kui pitseerimist toimetati pärijate teadmatuse või puudumise tõtt, siis lubatakse pitserid ära võtta ^(peale) paranduse hooldaja või äraolevate pärijate varandusele hooldaja määramist.

Ka pitserite aravõtmise protseduur vajab tunnistajate juuresolekut ja sünnib samadel põhimõtetel kui pitseeriminegi.¹⁾

Vara nimestiku kokkuseadmist ja hindamist toimetab kohtupristav jaoskonnakohtuniku korraldusel tunnistajate juuresolekul, korra järele, mis TKS nimestiku tegemise ja hinnete kohta kindlaks määratud §§ 1990 ja 1991 ettenähtud määrustest kinni pidades. Kui nimestiku tegemisele on asutud ilma eelkäiva pitseerimiseta, siis peetakse silmas

---

1) TKS §§ 1976-1993 ja Gassmaa- Nolcken, op.cit.lhk.146 jj

ka määrusi, mis ettenähtud §§ 1978 ja 1980-1983.

Juhtumistel, mis edasilükkamist ei kannata, võib jaoskonna kohtuniku korraldusel asuda nimestiku tegemisele ilma, et ära oodatakse asjast huvit. isikuile teade kätteandmist, milles nimestiku tegemise aeg on märgitud. ~~Siinestest~~ ^{asid loetava toimikute kohta} 1) nimestiku tegemisel koostatakse päevik.

Pitseeritud või üleskirjutatud arandus, kui teda on tarvis hoiule võtta ja kui selle juures seaduse järele ei ole sunduslik eestkostja ehk hooldaja nimetamine, antakse hoiule kooskõlas määrustega, mis TKS §§ 1009-1020 tähendatud. 2).

Kiiresti rikke minevaid asju võib jaoskonnakohtuniku korraldusel oksjoni teel ära müüa, seaduses ettenähtud korras, müügist saadud raha, millest maha arvatud kulud, saadetakse jaoskonnakohtunikule.

Kui pärandivara hulgast üleskirjutamisel leitakse testament, kuulub see jaoskonnakohtule esitamiseks.

---

1) TKS §§ 1994-1996 ja Gassmann-Nolcken, op.cit.lhk.147,148

2) Täiendav RT, 1923, 108

Pärandivaras leiduvad kinnipitseeritud pakid avatakse jaoskonnakohtuniku poolt avalikul kohtuisungil, protokollis ära märkides, millises olukorras nad leitud on.

Kui pealkirjast ehk muust selgub, et kinnipitseeritud pakk kuulub kolmandale isikule, siis kutsub kohtunik selle isiku välja paki avamiseks ^{juurde} ~~viibima~~. Isiku mitteilmumine ei takista paki avamist.

Pitseeritud pakkides olevad paberid ehk muud asjad, mis pärandi hulka ei kuulu, antakse ära kuuluvuse järgi või pitseeritakse kinni kuni nõudmiseni.

Kui surnud isik oli riigi või omavalitsuse teenistuses ja tema kätte oli jäänud ametasutise vara nagu näit: aktid, raamatud, võtmed jne - kuuluvad nimetatud asjad jaoskonnakohtuniku poolt surn. isiku ülemuse nõudmisel viibimata väljaandmisele.

Asjad, mille tagasisaamist pärandivara hulgast kolmandad isikud nõuavad, võib jaoskonnakohtunik oma suva põhjal välja anda, kui kindel on, et asjad neile kuuluvad ja keegi tagasiandmise vastu ei vaidle. Vastasel korral

1)

käiakse TKS §§ 1092 la 1093 järele.

---

1) TKS §§ 1997-2004

Kaebustest ja vaidlustest, mis tõusevad parandi
1)
hoidmisel.

Kaebused jaoskonnakohtuniku korralduste peale
parandi hoiulevõtmise kohta antakse ringkonnakohtule
korra järele, mis ette nähtud TKS §§ 167-169.

Tähtaeg kaebuse andmiseks arvatakse kaevatava toime-
tuse täitmisele pööramise päevast, kui see aga on sündinud
kaebaja äraolekul, siis päevast, millel temale on kuulu-
tatud otsus, millele ^{ka} kaevata tahetakse.

Kaebuse andmine ei pane seisma kaevatava otsuse
täitmist ega järgnevaid jaoskonnakohtuniku toimetusi,
kui seisma panemiseks ei järgne ringkonnakohtu korraldus.

Kaebus kohtupristavi peale selle üle, et viimane pit-
serite panemisel ja äravõtmisel ning nimestiku kokku-
seadmisel seaduse eeskirju tähele pole pandud, samuti
ka vaidlused, mis surnud isiku varanduse hoiule võtmisel
tekivad, esitatakse vastavale jaoskonnakohtunikule seaduse
määratud tähtajal.

---

1) TKS §§ 2005 - 2008

§ 5.

Päranditombule hooldaja määramine.

Päranditombule hoolekande sisseseadmist võivad taotleda pärijad ja ka kolmandad isikud, kes selleks seaduse põhjal õigustatud on. (vt. eelm. §§ märgit.) Selleks tuleb neil selle jaoskonnakohtunikule, kus oli pärandijat⁷ ja viimane elukoht, esitada isiku surmatunnistus Ametkohuslikult jaoskonnakohtunik vastavate tõendite saamisel isiku surma kohta (B.E.Õ. § 2589 juhatusel) peab samuti samme astuma päranditombule hooldaja määramiseks. Kas on aga jaoskonnakohtunik õigustatud ka väljaspoollinna piire vallaelanikuõe varanduse üleskirjutamise ja hoiule võtmise kohta määrusi ja korraldusi tegema B.E.Õ. §§ 2588-2589 ettenähtud juhtudel ja korral?

-
- 1) Nimetatud küsimuses Riigikohtu seisukohta arvesse võttes ei peaks jaoskonnakohtunikul neid õigusi olema. sest jaoskonnakohtuniku võimupiiri ei kuulu pärandusvara

Linnades jaoskonnakohtunik teeb määruse pärandile hoolekande sisseseadmise kohta, kuid hooldaja määramist ta ei toimeta, vaid saadab oma määruse kohaliku vaeslastekohtule teadmiseks ja taitmiseks. TKS § 2010 märgib selle kohta: Kohus, kes asja olukorra tõttu tarvilikuks pidanud pidanud pärandusele hoolekannet määrata, teatab sellest kohaliku eestkostu asutusele.

Selle sead.paragrahvi kohaselt(ka § 2009) ei tarvitse pärandi hooldusele võtuks määrust teha ainult jaoskonnakohtunik, vaid ka teised tsiviilkohtu astmed, kus parajasti tarvidus tekib surnud isiku varale hooldajat määrata. Näit. nõude asjades, kus päranditomp esinebknõudjana-kostjana.

Üleskirjutamise ja hoolekande alla võtmise kohta määruste tegemine, kui nende varanduste üle valitsemine allub valla-kohtule. Rahukohtunik oleks pidanud sellist pärandihoiule võtmise palvet, kui temale mittealluvat, pidanud jätma läbi vaatamata. (Riigikoht.tsiv.osak. toim.nr.397-1925.a.

Nagu eelpool märgitust nähtub, toimub paranditombule hooldaja määramine, tema tegevuse üle järelvalve teostamine - vaeslastekohtus. Tekib küsimus, miks jaoskonnakohtunik parandi hoolekande toimetuse vaeslastekohtule jätab, oleks ju mõeldav, et ta ise neid funktsioone täidaks? Sealjuures vallakohut silmas pidades, näeme, et seal nii määruse tegemine hoolekande sisseseadmiseks kui ka parastine hoolekande tegevus ühendatud on.

Kaalutlused, mille põhjal linnades tsiviilkohtu kompetentsist on lahutatud hoolekande funktsioon ja allutatud vaeslastekohtule, näivad kandvat praktilist laadi.

Nagu teada, teostavad linnades vaeslastekohtud eestkoste funktsioone ja kuna B.E.Õ. § 268 põhjal parandiholekanne ka ühe liigi eestkostest moodustab, mida ka sama seaduse § 2594 rõhutab, märkides sõnaselgelt, et hooldasamade eeskirjade järele tegutsevad nagu eestkostjad - siis on otstarbekohane samalaadilised ülesanded samale asutusele allutada - antud juhul paranditombu hoolekanne¹⁾ vaeslastekohtule.

---

1) vrd. Gassmann-Nolcken, op.cit. lhk. 152, 153

Päranditombu hooldamise käiku vaeslastekohtus vaatleme alljärgnevalt.

Vaeslastekohus tsiviilkohtu sellekohas määruse põhjal surnud isiku päranditombule hooldaja määramiseks rakendades B.E.Õ. §§ 2590 ja 2591 - kuulab ära pärijate soovid hooldaja isiku suhtes. Pärijad lepivad omavahel kokku ~~xxxxxxx~~ ühe või ka enam hooldaja isiku suhtes - olendes sellest, kuidas päranditombu olukord seda nõuab - keda siis vaeslastekohtule ette pandakse hooldajaks kinnitamiseks. Juhul kui pärijad hooldaja isiku suhtes kokku ei lepi ehk pärijad kohal pole või neid üldse teada pole - määratakse hooldaja või hooldajad vaeslastekohtu äranägemisel.¹⁾ Kui kõik pärijad on alaealised, määratakse neile eestkostjad, kes ka päranditombu hooldaja kohustusi kannavad.

Üldiselt peab alla kriipsutama, et B.E.Õ. hoolduse ja eestkostu instituudi vahel pea mingit vahet ei ole, välja arvatud sätted, mis just eestkostetavat kui füüsilist isikut puudutavad ja seega päranditombu kui puht varade-

---

¹⁾ VKS § 206 jj hoiukorra asjades vallakohus teeb ise määruse surn. vallaelaniku pär.tombu hoolekande sisse seadm. ja rakend. hoolekannet VKS juhtnõotide järele.

1)

kompleksi kohta maksvad ei saa olla.

Hooldaja kinnitamisel või määramisel peab vaeslastekohus alati silmas, et kinnitataval või määrataval isikul selle kohustuse täitmiseks vajalikud omadused oleksid. Vaeslastekohus peab hooldajat määrates silmas pidama B.E.Õ. §§ 309 - 321 ja §§ 324 - 328 eestkostja isiku suhtes püstitatud norme.

Nii näiteks ei või hooldajaks olla alaealised ning Eestimaa maaõiguse järele need, kes pole saanud veel kahekümne viie aastaseks. Haiglased isikud, kes ei jaksa neile pandud kohustusi täita - samuti pimedad, kurdid, tummad ja vaimuhaige ja isikud, kes on kuulutatud pillajateks.

Hooldajalt on nõutud, et ta peab olema Eesti kodanik. Liivi ja Eestimaa linnaõigused nõuavad, et nad oleksid ka sama linna kodanikud. Seda nähtavasti sellepärast, et nad esiteks alluksid samale õigusele ja teiseks, et oleks hõlpsam kohapääl pärandihoolekannet teostada, kui igakord selleks kaugemalt kohale sõita.

- kasutades lünkade puhul B.E.Õ. Linnade vaesl.koht. kasutab peamiselt materjaal.osas B.E.Õ. Kuna aga nii ühel kui teisel hoolduskohtul sisulist erinevust ei ole ei haka vastlema pär.hoold.kummagi juures eraldi.

1) B.E.Õ. §§ 268, 2594 ja Qrdmann, op.cit.lhk.406407

Hooldajateks ei või olla ka isikud, kes seadusjõustunud kohtuotsusega kaotanud õiguse olla hooldajaks selle karistuse vältel., isikud, kes halva valitsemise pärast hooldaja kohustustest juba kord on kõrvaldatud, siis võlgadega koormatud isikud, need kes ise kipuvad hooldaja ametit kandma, need, kellel hooldatava päranditombu vastu kohtulikke nõudeid.

B.E.õ. § 312 peab soovitavaks, et eestkostja-hooldaja oleks jõukas ja maaomanik, eriti aga, et tema vara vähem ei oleks hooldatavast varast.

Riigikohus, olles edasikabe korras asjaosaliste poolt sunnitud seisukohta võtma antud küsimuses, tõlgendab seda järgmiselt:.....kohus võib nimetada ettepanud isikute seast või jälle oma äranägemisel määrata ka muid isikuid Riti ed ole seejuures otsustandev hooldaja varanduslik seisukord ega ka mitte hädatarvilik, et hooldaja oleks kinnisvara omanik.....¹⁾ Seega nähtub, et isiku majanduslik jõukus ei saa olla tema hooldaja kohustustest tagandamisel määravaks põhjuseks, kui tema isik muudele seaduses

---

1) Riigikohtu tsiv.osak toimetus nr.482 - 1923.a.

märgitud nõuetele vastab, eriti, mis puutub hooldaja kohtu poolt karistatavusse, isegi ilma õiguste kitsendusteta. ¹⁾

Hooldaja määramist toimetab vaeslastekohus oma istungil, andes hooldajale tõendi, kus on märgitud, mil ajal, millise kohtu poolt ja millise päranditombule tema on hooldajaks määratud. Hooldajalt ei võeta vaeslastekohtu poolt vannet, kuid manitsetakse nende peale pandud kohustusi korralikult täitma. ²⁾

Hooldus, nagu eestkostegi, on avalik kohustus, millest keegi ei või ära öelda ilma seadusliku põhjuseta. ³⁾

Seaduslikud põhjused, mis vabastavad hooldaja kohustuste vastuvõtmisest, on 1) riigi- või omavalitsusteenistus, millelega oleks raske ühendada hooldaja kohustusi 2) kirjaoskamatus. 3) vanadus üle 60. a. siis veel vaesus, haigus, elukoha muutumine jne. Üksikasjalikumalt loetleb neid põhjusi B.E.Õ. § 330.

Kui keegi aga vaatamata vabandavate põhjustele hooldajaks laseb end määrata, siis ei või ta hiljem sama

---

1) Riigikohtu tsiv.osak.toimetis nr.6 -1925.a.

2) B.E.Õ. § 2592

3) B.E.Õ. § 329

põhjuse tõttu hooldaja kohustustest vabastamist nõuda.
Kui aga vabandav põhjus tekib hiljem¹⁾igustab see hooldaja-
kohustustest vabastamist paluma.

Kui hooldajaks määratu aegsasti ei teata oma keeldumist ning ei esita seaduslikke põhjusi viivitamise kohta, siis vastutab ta kõige eest, mis hoolekandes juhtus, sellest ajast, millal ta sai vastava kohtu teate oma määramisest. 2)

a. Hooldaja ülesanded.

Hooldajal tuleb vara valitsemisele asudes, hiljemalt kahe nädala jooksul koostada pärandivara nimekiri, kas vastava jaoskonnakohtuniku ettekirjutusel kohtupristavi kaudu või ise ära tähendades selles nimekirjas asjade väärtuse üksikult ja kogusummas. ja esitada see nimekiri vaeslastekohtule. Samuti tuleb teatada pärandivara

---

1) B.E.Õ. § 331

2) B.E.Õ. § 334

3) B.E.Õ. §§ 2597 , 365 , 366

koosseis maksuametile - pärandimaksu arvestamiseks.

Sageli on isiku surma momendil tema valduses võõrast vara. Juhul, kui surnu lähemad omaksed ei tea või kuri-
tahtlikult vaikivad kadunu vara tõelise koosseisu kohta, tekib hooldajal raskusi kolmandate isikutega, kes oma vara eraldamist ja kätteandmist surnud isiku vara hulgast nõuavad. TKS § 2004 juhatusel on jaoskonnakohtunikul kolmandate isikute palvel võimalik neid asju oma äranägemisel välja anda, kui kindel on, et need asjad tõesti nõudjale kuuluvad ja keegi vastu ei vaidle - vastasel korral tuleb nõudjal oma huvisid kaitsta harilikus nõudekorras kohtus.

Tekib küsimus kui pika aja jooksul kolmandad isikud omi nõudeid võivad esitada pärandivarana üleskirjutatud neile kuuluva vara vabastamise asjas? Selleks tähtajaks peaks olema pärijate üleskutse tähtaeg, sest kui selle aja jooksul nimetatud kolmandale isikule kuuluva vara vabastamise asjas kohtu poole pole nõudega pööratud ning viimaks samal tähtajal pärijaid kinnitavale kohtule tea-

tavakski tehtud, et sarnaste nõuetega tulevikus tahe-
takse esineda, siis tuleb jõuda eeldusele, et isik, kellel
pärandivara vastu õigusi ja nõudmisi võib olla, neist
loobunud on. Vastupidine seisukoht võtaks üleskutselt j
pärjiate^K innitamise juures iga tähtsuse. ¹⁾

Võib aga ka juhtuda, et osa pärandivarast on kolmanda-
te isikute käes ja ka tulevase pärija käes ja nende fakti-
lisel valdamisel. Kui viimased neid asju hooldaja nõudmi-
sel välja ei anna, või üldse neid päranditombule kuulu-
vaks varaks tunnustada ei taha - siis ei saa neid hoolda-
misele võtta. Neid saab ja tuleb päranditombu heaks
välja nõuda kohtu teel. ²⁾

Edasi siirdudes päranditombu hooldaja ülesannete vaat-
lusel, näeme, et vara nimekirja koostades võib hooldaja
pärandivara hulgast leida värtasju, võlakohstusi, väärt-
pabereid. Need tuleb tal esitada vaeslastekohtu hoiule. ³⁾

Kui pärandivaral lasuvad võlad ja kreditorid pole
teada, tuleb hooldajal avaldada üleskutse - samuti tuleb

---

1) Vt. ka Riigikohtu tsiv. osak toim. nr. 155/1929

2) Senati seletus nr. 28 1880 ja 28. 1892. a.

3) B.E.Õ. § 367

avaldada pärijate üleskutse, kui need seda ise pole teinud, või kui pärijad pole teada. Üldse peab hooldaja pärijate teke selgitama, et need laseksid ennast kinnitada pärimis-¹⁾ õigustesse.

On kreditorid kõik teada, korraldab hooldaja võimaluse järele päranditombu võlad. Selleks võib ta vaeslastekohtu loal teha laenu või ära müüa osa või ka kogu pärandivara.²⁾

Hooldamisele antud varasid valitseb hooldaja hea-³⁾ peremeheliku hoole ja usaldusega. Suuri kulutusi võib ta teha ainult vaeslastekohtu loal.

Tähtsamates asjades asjades kohtuliku nõudmiste esitamiseks tuleb nõu pidada vaeslastekohtuga ja nõutada selle luba. Lõpe⁴⁾ esimeses kohtuastmes protsess päranditombu kahjuks ja leiab hooldaja selle kohtuotsuse mitteõige olevat, esitab ta edasikaebuse järgmisse kohtuastmesse seaduses ettenähtud tähtajal.

Kas hooldaja võib ka ilma vaeslastekohtu loata nõuet

---

1) B.E.Õ. § 373 ja 2597; 2) B.E.Õ §§ 374, 375, 376, 381, 382, ja 385.3) B.E.Õ. § 390 ja 391 jj; 4) B.E.Õ. §§ 360 ja 362

tõsta kohtus päranditombu nimel ? B.E.Õ. nähtuvalt ei ole nõude esitamine ilma vaeslastekohtu loata hooldajal keelatud, kuigi ta loa muretsemiseks teatud kordadel kohustatud on. Ei tee ta seda mitte, siis vastutab ta isiklikult kahjude eest, kuna nõude tõstmise õigus ei muutu selle läbi.¹⁾

Ent juhul, kui päranditombul on kaks hooldajat ja üks neist mingil põhjusel peab vajalikuks kohtus päranditombu nimel nõuet tõsta - kas võib ta seda kaashooldaja volituseda teha ? B.E.Õ. § 440 toetudes Riigikohus antud küsimuses seisukohta võttes on asunud seisukohale, et see lubatud on.²⁾ Küll peaks aga hooldajal sel puhul vaeslastekohtu luba olema, kui ta nõude tagajärjeta jätmisel ei taha isiklikult kahjusid kanda. Samuti peaks eeldatav olema, et teine hooldaja antud küsimuses sõnaselgelt vastu pole rääkinud nõude tõstmise asjas, sest seadus näeb ette hooldajate solidaarset vastutust.³⁾

On pärandi hulgas äri-või tööstusettevõtte, esitab hooldaja selle jätkamiseks ehk likvideerimiseks oma

---

1) Riigikohtu. tsiv osak. toimet. - 29/96.

2) vt. Riigikoht. p. 1) tah. toimet. us.

3) B.E.Õ. § 439

ettepaneku vaeslastekohtule otsustamiseks .¹⁾

Leiab hooldaja kasuliku olevat osta päranditombule kinnisvara, nõuab ta selleks vaeslastekohtu luba - samuti nõutab ta luba vaeslastekohtult päranditombule langeva pärandi vastuvõtuks.²⁾

Pärandivara hulka kuuluv raha paigutatakse hoiule peamiselt riiklikesse või kogukondlikesse krediitasutis-³⁾tesse ja tõendused selle kohta esitatakse vaeslastekohtule.

Kuidas peaks hooldaja aga sel puhul toimima, kui pärandijätja perekond raskes seisukorras on ja abi vajab? Kas tuleks tal jätta osa raha pärandijätja perekonna elatiskuludeks, kuna B.E.õ. seda ei keela.

Kahtlemata ei saa pärandijätja lähemaid omakseid hätta jätta, kui hooldajal puudub õigus ise mingit elatiskulude ^vminimumi kindlaks määrata, vaid seda peab vaeslastekohus tegema, arvesse võttes perekonnaliikmetel ja hooldaja ettepanekuid summa suuruse kohta ja pärandivara suurust. Kuid päranditombu raha ja väärtpaberid tuleb hooldajal ikkagi anda vaeslastekohtu hoiule, kes siis nagu öeldud

---

1) B.E.õ. § 397 ; 2) B.E.õ. § 399 ; 3) B.E.õ. §§ 403, 404 ja 401

määrab asjaosaliste palvel kas ühekorselt või perioodilised toetussummad pärandijätja perekonnale.¹⁾

Hooldaja on kohustatud esitama aasta alul aruande pärandivara valitsemise ja oma tegevuse üle eelmise aasta kohta ühes täiendavate dokumentidega sissetulekute ja väljaminekute kohta.²⁾

Esitatud andmed peab vaeslastekohus hoolikalt läbi vaatama, Kontrollides täiendeid ja arveid. Kui aruanne korras on siis kinnitab vaeslastekohus aruande. Kui kinnitatud aruandes leiduvaid puudusi vaeslastekohtu koosseis ei märka ja sellest hooldatava varandusele kahju tekkinud on, siis vastutavad kohtuliikmed hooletu läbivaatamise eest.

Puudulikud aruanded jäetakse kinnitamata kuni nõutud täiendavate andmete esitamiseni.

Kui hooldaja eelmise aasta eest järgneva aasta veebruaril (vallakoht. jaanuari) kuu jooksul ei esita aruannet, siis vaeslastekohus trahvib süüdlast kuni kümne kroonini ja määrab temale uue tähtaja andmete esi-

---

1) Gassmann - Nolken II op. cit. lhk. 86 ja B.E.Õ.

§ 2627 2) B.E.Õ. §§ 415 , 417 , 2595

tamiseks, ei esita hooldaja aruannet ka siis, võib vaes-
lastekohus teda trahvida kuni kolmekümne kroonini ¹⁾.

Peale korduvate trahvide määramist võib vaeslaste-
kohus hooletu päranditomu hooldaja ametist tagandada.

b. Valve hooldaja tegevuse ^{kuhta} üle.

Valvet hooldaja tegevuse ^{kuhta} üle peab vaeslastekohus
kui ka pärijad vaeslastekohtu kaudu. Nagu eelpool toodust
näha, on tähtsamateks valve teostamisvahenditeks hooldaja
tegevuse üle 1) pärandivara inventuur-nimestiku esitamine,
2) iga-aastased aruanded. Neist nähtub üsna selgelt, kui
hoolikalt pärandihooldaja oma ülesandeid teostab. Pärijad,
kui hooldaja tegevusest otseselt huvitatud isikud võivad
loomulikult hooldaja tegevust jälgida, kui neil ei ole
õigust omavoliliselt ka siis, kui nad viga leiavad hoolda-
ja tegevuses, seda ise korrigeerida, vaid peavad seda ikkagi
vaeslastekohtule teatavaks tegema, kes siis viibimata
hooldajale ülesandeks peab tegema korratusi kõrvaldada

---

1) Administratiivmenetluse Seadus § 110 ja 111

ja tarbe korral oma otsuse põhjal korratu hooldaja kõrval-
1)
dama.

Kui vaeslastekohus hooldaja tegevuses päranditombu
vara valitsemise alal leiab kuritegevust, alustab ta hool-
daja kriminaalkorras vastutusele võtmist.

Vaeslastekohtul on õigus päranditombu hoolekande
kestvusel igal ajal korraldust teha hooldaja poolt teh-
tud kahju kohtu teel siss nõudmiseks.

Kriminaalvastutusele võetakse hooldaja pettuse,
2)
võltsimise, varanduse raiskamise ja omastamise pärast.

c. Hooldaja vastutus.

Nagu eeltoodust nähtub, kannab päranditombu hooldaja
vastutust oma tegevuse eest hooldajana - ja nimelt nii
tsiviilset kui ka kriminaalset.

---

1) B.E.Õ. §§ 458, 459.

2) Kriminaalseadustik § 544

Hooldaja, olles kohustatud paranditombu vara valitsema heaperemehelikul hoolega, vastutab igasuguse kahju eest, mis paranditombule sünnib selle kohustuse täitmata jätmisest. Kui hooldaja suudab aga tõendada, et ta on talitanud sama hoolega nagu hea peremees, siis on ta vaba vastutusest ning igatahes ei kanna seda niisuguste õnnestuste puhul, mida inimlik jõud ei ole suuteline ära hoidma.

Päranditombule kahjutasu maksmise kohustus läheb üle ka paranditombu hooldaja surma puhul ka tema pärijatele, kuid viimased vastutavad ainult hooldaja jämeda hooletuse ja paha tahte eest. On aga tasunõudmine alustatud juba hooldaja elu ajal, siis vastutavad tema pärijad vahet tegemata kõige selle eest, mille eest pärandijätja hooldajana, ise oleks pidanud vastutama.¹⁾

Loomulikult peab kõiki nõudmisi ja süüdistusi, mis hooldaja vastu tõstetakse, tõestama, kusjuures arvestusele tulevad kõik seaduse poolt lubatud tõendid ja ka asjatundjate arvamused.

Kuna B.E.Õ. ette näeb juhtudel, mil ühel pärandi-

---

1) vrd. B.E.Õ. §§ 431-435

tombul on enam kui üks hooldaja, hooldajate solidaarset vastutust, siis võib nõudega esineda kas kõigi hooldajate vastu koos või ühe vastu neist.

Juhul, kui üks hooldaja mitmest kahju tasub, on tal õigus kaashooldajate vastu nõudega esineda, et teised ühesugustes osades sellest tasumisest osa võtavad.¹⁾

Kui vaeslastekohus hoolekande kohustused hooldajate vahel ära jagab, siis iga hooldaja valitseb ainult temale määratud osa ja vastutab ka ainult selle osa eest.

Kui hooldaja tegevuses nähtub pettust, võltsimist, vara raiskamist ja omandamist, siis on kohustatud pärijad kui ka kolmandad isikud seda kas otseselt prokurörile teatama, kes siis hoolekande toimetusel vaeslastekohtust välja nõuab - või siis jälle vaeslastekohtu kaudu, kes enne ise kaebust jatõendeid kontrollides, asjatoimetuse prokurörile edasi saadab.

Kriminaal korras alustatud süüdistuses esitatakse ühtlasi ka kahjutasu nõue.

---

1) VtB. B.E.Õ. §§ 431 - 435

2) B.E.Õ. §§ 443, 444

d. Hooldaja tasu.

Hooldamine, nagu iga teinegi töö, nõuab tema teostajalt tööjõudu ja aja kulu, sellepärast on hooldaja töö ka tasutav, kui tema seda ise nõuab.

B.E.Õ. märgib hooldaja tasu kohta : Päranduse valitsemisega seotud kulud langevad pärantombu kanda. Hooldajale määrab vaeslastekohus tasu, mis mitte üle 4 % varanduse väärtusest ei tohi olla ehk siis asjaolude kohaselt võib selle asemel määratud saada 5 % iga aasta aasta sissetulekute bruttonulust arvates. Viimane osa on mõeldav¹⁾ kauakestvate hoolduste juures kui vara sissetulekud küllal suured on. Kuid sagedasti kestavad just vähema varandusega ja võlgadega koormatud pärandihoolekanded pikemat aega. Arusaadavalt ei ole sellisel juhul hooldajal kasulik ega ka võimalik (näit. ei tarvitse päranditombul sissetulekuid ollagi) igaaastaselt sissetulekult oma tasu arvestama hakata. Tavaliselt esitavad hooldajad tasunõudmise

---

1) B.E.Õ. § 2596

hooldamise eest pärandi hoolekande lõpetamise puhul. Omal algatusel vaeslastekohus hooldajale tasu ei määra, vaid se a peab hooldaja ise paluma.

Loomulikult on ka mõeldav, et pärijad ja hooldaja tasu suhtes kokku lepivad, mis puhul siis vaeslastekohtu poolt tasumääramine ära jääb.

Paljudel juhtudel võib tähele panna, et just eriti vaeva ja hoolt nõudvate päranditompude puhul hoolekande lõppedes üsna vähe vara järele on jäänud ja seda selle tõtt, et need päranditombud suurte võlgadega koormatud on. Kas peaks hooldaja nüüd oma tasu arvestama varanduse bruttoväärtusest või puhtast ülejäägist? Selles ei saa muidugi kahtlust olla - tuleb arvesse ikkagi vara bruttoväärtus. Vastasel korral võiks hooldaja oma tasu arvel väga vähe kätte saada ja halvemal juhul üldse mitte midagi.¹⁾

Vaeslastekohus omalt poolt kaalub hooldaja poolt tehtud tööd ~~ja poolt tehtud tööd~~ ja sellekohaselt määrab siis tasu kuni 4% vara koguväärtusest. Oma otsuse hooldajatasu määramiseks esitab Vaeslastekohus kinnitamiseks

---

1) Vrd. C.Erdmann, op.cit. lhk.407,408

1)
Ringkonnakohtule.

Kuidas peaks aga vaeslastekohus sel juhul lahendama hooldajale tasumaaramist, kui päranditombu hoolduse keskel hooldaja lahkub temale seaduse poolt lubatud põhjustel - hoolekanne aga püsib. Kas on lahkunud hooldaja õigustatud tasu saama oma hooldusaja eest enne päranditombu hoolekande lõpetamist? See peaks küll võimalik olema, sest on ju võimalik välja arvestada tema töövaeva antud perioodil. Näiteks - Tartu Linna Vaeslastekohus on alati lahkuva hooldaja palvel temale tasu määranud, millised otsused ringkonnakohtus kinnitamist on leidnud. Erandina võiks märkida antud küsimuses otsust Edgar R. päranditombu hooldajale tasu määramises novemb. 1939.a., kes lahkus enne päranditombu hoolek. lõpetamist. Ehkki mainitud pär. tombu hoolekandes hooldajale tasumääramise motiivid eelmistest temataolistest ei erinenud - jättis Ringkonnakohtus otsuse kinnitamata, põhjendusel, et päranditombu hoolekandes hooldajatasu kuulub määramisele hoolekande

---

1) Vaeslastekohtu peavad ka teistes tähtsamates küsimustes mis seaduses märgitud, oma otsused saata ⁱⁿ kinnitamiseks ringkonnakohtule - nii näit. ost-müük, võlgadega koorm. jne.

lõpetamisel. B.E.Õ § 2596 käsitades hooldajale tasu-
määramiseksimust seda küll kuidagi ei märgi ega lase
seda ka viidete põhjal teiste sama seaduse §§ oletada.
Kuna antud küsimuses asjaosaliste poolt edasikaebust ei
olnud, polnud võimalik asja käiku teistes kõrgemates kohtu-
instantsides jälgida.

§ 7.

Hoolduse lõpetamine.

Päranditombu hoolekanne kestab seni, kuni vastava
jaoskonnakohtuniku poolt pärijad on pärimisõigustesse
kinnitatud, mille peale päranditombu hooldaja kohustuseks
on pärandivara pärijatele üle anda allkirja vastu, mille
esitab koos lõpparuandega ja ära kirjaga kohtuotsusest
pärijate kinnitamise kohta vaeslastekohtule hoolekande
lõpetamiseks.¹⁾ Lõpparuanne võib ära jääda, kui pärijad
vabastavad sellest hooldaja ja, kui pärijate hulgas pole

---

1) B.E.Õ. § 2598 ja C.Erdmann, op.cit.lhk.408

alaealisi ega hoolealuseid.

Niisuguste päranditombu hoolekannete puhul, kus hooldaja tsiviilkohtu ettekirjutusel sai määratud ainult ühe kindla funktsiooni täitmiseks päranditombu esindajana - siia kuuluvad pärandi hooldamised, kus päranditomp esineb nõudjana-kostjana protsessis - lõpeb päranditombu hoolekanne vastava asja lahendamisega kohtus. Hooldaja esitades vastava tõenduse oma ühekordse ülesande sooritamise kohta vaeslastekohtule, viimane lõpetab hoolekande ja vabastab hooldaja.

Nagu B.E.Õ. § 2627 näha, võivad pärandijätja lesk ja lapsed, kes pärandijätja surma puhul tema juures ja ülalpidamisel olid, päranditombust ülalpidamist saada. On aga omakorad päranditomp nii väike, et see hädavaevalt pere ülalpidamiskulud katab, siis juhtub sageli, et pärandivara enne otsa lõpeb, kui pärijate üleskutset avaldadagi saab. Sel puhul lõpetatakse hooldaja palvel hoolekanne ära põhjusel, et vara puudusel midagi hooldada ei ole.

Kokkuvõttes võib öelda, et pärandivara hoolekanne lõpeb, kui on ära langenud selle vajadus.

§ 8.

Valve hoolduskohtute üle.

Hoolduskohtute ülesandeks nagu eelpool juba märgitud, tsiviilkohtu ettekirjutusel päranditombule hooldaja määramine, valve selle tegevuse ja korralduste tegemine hooldatava vara kaitseks.

Kuid üheltpoolt pidades valvet hooldaja tegevuse üle, allub vaeslastekohus ka ise valvele - ni internsele kui eksternsele, sest ka hoolduskohus võib seadusnormide vastu eksida ja selle vältimiseks on vastavais seadusis ette nähtud hoolduskohtute ja kohtuliikmete vastutus ja kahjude heastamise kord, mis nende tegevuse läbi hooldatavale isikule või varale osaks saanud.

Vaadelgem alljärgnevalt lähemalt vaeslastekohtu vastutust.

Kui vaeslastekohus võimaldab karistamatult eestkostjate-hooldajate seadusvastased tegusid ja hooletusi ja

need ise ei ole suutelised oma tegude kahjustavaid tagajärgi hooldatavast varast ära hoidma, tulevad kahjud kanda kohtul enesel.

Kui kohus päranditombu huvisid meelega rikub, võib päranditombu hooldaja igalt kohtuliikmelt täit kahjustasu nõuda, lihtsast hooletusest tekkinud kahju võib nõuda igalt kohtu liikmelt, vastavalt tema tasuda kuuluva osa suuruselt.

Meelega või jämeda lohakuse tõttu tekkinud kahju eest tasumine läheb üle ka kohtuliikmete pärijatele.¹⁾

Hoolduskohtute esimeestele ja liikmeile võidakse määrata Distsiplinaarseadustikus ettenähtud distsplinaarkaristusi, kusjuures tagandamine teenistuskohalt ja ümberpaigutamine teisale asuvale teenistuskohale asendatakse rahatrahviga.²⁾

Peab märkima, et vallakohtute ja linna vaeslastekohtute jarelvalve suhtes valitseb erinev kord.

Kõrgem jarelvalve vallakohtute üle lasub rinkonna-

---

1) B.E.Õ. § 461, 462, 465

2) RT, 1934, 85, 704

kohtu teisel astmel, vallakohtu asjaajamise revideerimine peab toimuma vähemalt kord aastas ringkonnakohtu korraldusel jaoskonnakohtuniku kaudu ja ringkonnakohus annab vallakohtutele juhatuskirju sisemise asjaajamise korra kohta.¹⁾

Linna vaeslastekohtute järelvalve ja revideerimise korra kohta pole kindlat eeskirja.

9. juulil 1889.a. seaduse seletuskirja järele oli mõeldud, et linna vaeslastekohtute järelvalve lasub ringkonnakohtu esimese astme, niivõrd kui meil tuleb edasikaebe korras teatud vaeslastekohtu määrusi kinnitada ehk muuta.²⁾ Eestkostetasutiste asjaajamises tekkinud korratustekõrvaldamiseks abinõude tarvitusele võtmine on rohkem administratiiv- kui kohtuvõimu ülesandeks.

Linnade vaeslastekohtute liikmetelt tasunõudmised kahju ja kadude eest, mis tekkinud nende hooletuse, ettevaatamatuse ehk viivituse tõttu, on ette nähtud Üld. Kub. Sead. § 1170, mis omakorda TKS kolmanda raamatu

---

1) VKS §§ 43 , 44 , 45.

2) Üld. Kub. Sead. §§ 1186 , 1192 , 1160-1168.

2. jaotuse §§ 1316-1350, siis tuleb nende kohta käsitada Vene Ajutise Valitsuse 11. apr. 1917.a. määruse IV osa eeskirju, kus sarnaste nõuete jaoks ette nähtud erikord.

Vallakohtu seaduses ülaltoodud küsimuse kohta eeskirju ei leidu. Võib aga järeldada, et vallakohtu liikmetelt kahju heastamise nõuded esitatakse sama seaduse järgi, kui linna vaeslastekohtutel.

LÖPPSÕNA.

Nagu käesoleva kirjutise § 3- hoolduse rakingu kohta ja § 8- valve kohta hoolduskohtute üle - kokkuvõetult ilmneb on meie hoolduskohtute õiguslik seisund kaunis ebamäärane ja ühtlustamata - vallakohtud hoolduskohtutena tegutsevad kohtuasutistena - vaeslastekohtud linnades aga administratiivasutistena. Sealjuures on mõlemate hoolduskohtute ülesanded B.E.Õ. järele täpselt ühesugused. Loomulikult pole niisugune olukord õige ja tuleks asuda hoolduskohtute reformimisele - muutes hoolduskohtud kas kohtuasutisteks või administratiivasutisteks.

Pikemalt hoolduskohtute reformi veel käesoleval aastalgi on käsitanud K.Karb "Hoolduskohtute reform"¹⁾

Kuna aga Eesti N.S.V. Liitu astudes meilgi lähemal ajal kehtestatakse Liidus kehtivad seadustikud, siis langevad omaürituslikud seadusprojektid arusaadavalt päevakorrast ära.

---

1) "Õigus" nr. 2 1940.a.

N.S.V.L. tsiviilseadustik ja tsiv.- kohtup. seadus-
tik hoolekandekohtuid niisugusel kujul nagu nad meil sa-
ni tegutsesid ja ka uus TS kavandatud olid - ei tunne.

Pärandihoid on antud siin notarite kompetentsi.
Alaealiste eestkoste ja vaimuhaigete hooldus jaotuksid
aga kogukondlike omavalitsuste osakondade vahel.
